

Fylkesmannen i Trøndelag

Trööndelagen fylhkenåima

Jaktfalk i Trøndelag 2018

Kartlegging og overvåking

Tittel : Jaktfalk i Trøndelag 2018

Dato : 28. mars 2019

Forfatter : Inge Hafstad og Bjørn Rangbru
Refereres som: **Hafstad, I & Rangbru, B.** 2019.
Jaktfalk i Trøndelag. Fylkesmannen i Trøndelag
rapport 2 – 2019. 21s.

Rapportnummer : 2 – 2019

ISBN : 978-82-8397-011-1

Emneord : Jaktfalk, *Falco rusticolus*, rovfugl, falk,
rovfuglforvaltning

Utgiver : Fylkesmannen i Trøndelag

Antall sider : 21

Ansv. sign : Bjørnar Wiseth

1. SAMMENDRAG

Jaktfalken er en norsk ansvarsart. Fylkesmannen har i 2018 koordinert og bestilt undersøkelser av reirplasser for å få en best mulig oversikt over forekomst og hekkesuksess til jaktfalk i fylket. Stor innsats fra mange aktører (fjelloppsyn, privatpersoner, forskningsinstitusjon, Statens naturoppsyn, interesseorganisasjoner m. fl.) har bidratt til at det er gjennomført undersøkelser i 17 kommuner.

Det ble registrert 19 dokumenterte hekkinger, og 17 av disse ble antatt eller dokumentert å være vellykket. De fleste av hekkingene i 2018 i Trøndelag antas å være registrert. Jaktfalken ble dokumentert hekkende i 9 kommuner i Trøndelag. Det ble utført undersøkelser i 66 kjente territorier.

Rovbase (Miljøforvaltningens database med informasjon om hekkeplasser for rovfugl) er oppdatert med 79 nye registreringer fra 2018, og med 19 registreringer fra tidligere år.

Kunnskapsgrunnlaget om hekkeplasser for jaktfalk i Trøndelag er noen steder bra, men mangelfullt andre steder. For å være i stand til å ivareta viktige funksjonsområder til jaktfalk er det avgjørende å styrke kunnskapsgrunnlaget. Det foreslås videre arbeid med kartlegging og overvåking av arten.

2. FORORD

Takk til Miljødirektoratet for økonomisk støtte til gjennomføring av arbeidet. Rapporten gir oversikt over arbeidet som er utført i 2018 og er rapportering til Miljødirektoratet. I tillegg gir rapporten anbefalinger om innsats i årene som kommer for å øke kunnskapen om jaktfalk i Trøndelag.

Det er mange personer og organisasjoner som har arbeidet med undersøkelser av jaktfalk i Trøndelag i 2018. Vi vil rette en spesiell takk til Georg Bangjord, Torgeir Nygård og Tom Roger Østerås. Fylkesmannen har i denne rapporten sammenstilt hovedresultatene fra fylket.

Foruten de tre forannevnte har Arnt Bjørseth, Tord Bretten, Berit Broen, Bjørn Dahl, Per Willy Bø, Ole Andreas Forseth, Jan Ove Gjershaug, Sissel Grongstad, Tom Johansen, Svein Karlsen, Unni Killi, Ingebrigt Kirkvold, Francis Konow, Øystein Nyrønning, Børje Cato Moen, Ivar Rimul, Håvard Rønning, Ingolf Røtvei, Jostein Sandvik, Øyvind Spjøtvoll, Sigmund Trøen, Ingar Jostein Øien, Per Lorentsen, Gjørán Stenberg og Frode Aalbu bidratt. Takk til alle dere som har bidratt i arbeidet for å oppdatere og heve kunnskapen om jaktfalk i Trøndelag.

Mars 2019

Inge Hafstad & Bjørn Rangbru

Innhold

1. SAMMENDRAG.....	3
2. FORORD.....	4
3. INNLEDNING.....	6
4. OMRÅDEBESKRIVELSE.....	8
5. METODE	9
6. MATERIALE	10
7. RESULTATER OG DISKUSJON	11
7.1 Dekning.....	11
7.2 Undersøkte territorier	12
7.3 Søk etter nye hekkeplasser og territorier.....	12
7.4 Vurdering av næringsgrunnlaget for reproduksjon i 2018.....	12
7.5 Dokumenterte hekkinger	13
7.6 Registrert ungeproduksjon	14
7.7 Mislykkede hekkinger	15
7.8 Etablering av resultater i Rovbase	16
7.9 Kjente utfordringer ved reirplasser	16
7.10 Konklusjon og måloppnåelse	17
8. FREMTIDIG ARBEID	18
9. KILDER	19
10. VEDLEGG.....	20
10.1 Feltskjema som ble brukt i 2018.....	20

3. INNLEDNING

Jaktfalk (*Falco rusticolus*) er ikke bare den største falkearten i Norge og Europa, men med en lengde på opptil 60 cm og et vingspenn på omkring 130 cm, er den faktisk den største falkearten i verden.

Det antas at Norge har mellom 25-50 % av bestanden i Europa og den er av den grunn vurdert å være en art som Norge har et spesielt ansvar for. Til tross for Norges ansvar, og store bestandsandel, er det likevel en liten bestand i Norge. Det er estimert til å være mellom 316 til 518 par i Norge (Shimmings og Øien 2015). Norge deler jaktfalkpopulasjonen i Skandinavia med Sverige. I Sverige er bestanden estimert til å være mellom 180-300 par (Artdatabanken).

Jaktfalken er på grunn av liten bestand plassert som Nær Truet (NT) i Norsk Rødliste fra 2015 (Artsdatabanken) og som Sårbar (VU) på Svensk rødliste (Artdatabanken 2015). Det antas at bestanden blir negativt påvirket av menneskelige forstyrrelser i hekketida, og at næringsforholdene til arten er blitt dårligere de siste årene. Jaktfalken er en «rypespesialist» (Hagen 1952), og i Trøndelag lever den fåtallig i de store høyfjellsområdene.

De siste bestandsestimatene for av jaktfalk i Trøndelag er ikke helt sammenfallende (Steen 1999, Nygård og Østerås 2015). Nygård og Østerås (2015) estimerte bestanden i Nord-Trøndelag til 8-15 par, mens Steen (1999) estimerte den til 15-20 par. I Sør-Trøndelag har Steen (1999) estimert bestanden til 24-25 par. Ut fra dette kan det antas at bestanden av jaktfalk i Trøndelag er mellom 30-45 par.

Lirype (*Lagopus lagopus*) og fjellrype (*Lagopus muta*) er en viktig del av føden til jaktfalken (Hagen 1952, Langvatn & Moksnes 1979), og i Børgefjell er det påvist sammenheng mellom høstbestanden av rype og produksjonen av jaktfalkunger påfølgende sommer (Kålås & Gjershaug 2004). Falkdalen m.fl. (2011) har også vist at det er sammenhenger mellom rypebestand og produksjonsforhold hos jaktfalk. Lave bestander av rypeartene vil trolig være negativt for produksjonen av jaktfalkunger. Både lirype og fjellrype er med bakgrunn i generelle bestandsreduksjoner listet som Nær Truet i Norsk Rødliste (Artsdatabanken 2015).

De siste 10-20 årene har det vært økt utnyttelse og bruk av arealene i våre fjellområder. Det har vært stor aktivitet på bygging av fritidsboliger, bygging av landbruksveier, bygging av vindkraftverk, det har og blitt tilrettelagt for økning i motorisert ferdsel i utmark, og det er en generell økning i folks bruk av fjellet til rekreasjon. Dette skaper både fysisk forringelse av leveområdene, samt økte menneskelige forstyrrelser for mange arter, deriblant jaktfalken, som er sårbar for forstyrrelser.

I lys av utfordringene jaktfalken møter er det viktig med kunnskap om hekkeplassene for å kunne ta hensyn til de mest sårbare områdene i forvaltningen og bruken av fjellet. Jaktfalken skifter mellom egne reirplasser, og antagelig er det også dynamikk i territoriets form og størrelse. Dette krever fokus på kunnskapsoppbygging om falkens bruk av reirplasser. Jaktfalken hekker oftest i bergvegger i Norge, og selv om det er mye bratte fjell i Trøndelag er det i deler av fylket antagelig begrenset antall egne reirplasser. Gode fjellhyller til reirplasser kan være særlig viktige, og enkelte av de kan faktisk være bruk i tusener av år (Burnham 2011). I den sammenheng vurderes det som viktig å ha god kunnskap om mye brukte fjellhyller med reirplasser. Arbeidet som ble prioritert

gjennomført i 2018 er en erkjennelse om at det er behov for oppdatering av kunnskapen om viktige funksjonsråder for jaktfalk i fylket.

Jaktfalk bygger ikke reirene sine selv, men tar i bruk gamle reir fra andre klippehekkende arter. Gamle reir fra ravn (*Corvus corax*) foretrekkes, men reir fra fjellvåk (*Buteo lagopus*) og kongeørn (*Aquila chrysaetos*) benyttes også en sjelden gang. Unntaksvis legger jaktfalken eggene direkte på berghyllen. I Finnmark var 86 % av de 94 hekkefunnene i Alta – Kautokeino området i gamle ravnereir eller kunstige etterligninger av slike (Johansen & Østlyngen 2011).

Figur. 1: Jaktfalk legger som regel egg i gamle ravnereir. Ravn er derfor en nøkkelart for jaktfalken med tanke på å finne egnede reirplasser. © Terje Kolaas

Fylkesmannen skal i arbeidet med jaktfalken oppdatere kunnskapen i Rovbase. Informasjonen i Rovbase er unntatt offentlighet, men forvaltere med legitimt behov kan få innsyn slik at det skal kunne tas hensyn i konkrete saker (Miljødirektoratet 2016).

Tabell 1: Til arbeidet med å heve kunnskapen om jaktfalken i Trøndelag er det skissert arbeids mål:

Å registrere antall hekkinger med jaktfalk i Trøndelag i 2018.
Oppdatere Rovbase med registreringer fra 2018.
Oppdatere Rovbase med registreringer fra tidligere år.
Øke fokus og samarbeid (til både feltfolk, forskere og fylkesmann m.fl.) på å registrere tilstedeværelse av jaktfalk og hekkeplasser til jaktfalk. Gjennom dette hente inn og systematisere registreringer. Fylkesmannen koordinerer innsatsen.
Med bakgrunn i resultatene og kunnskapen som er etablert i 2018 skissere innsats i årene fremover.

4. OMRÅDEBESKRIVELSE

Fra 2018 ble Nord- og Sør-Trøndelag fylker slått sammen til ett fylke, Trøndelag. Fylket bestod i 2018 av 47 kommuner. Store deler av fylket, særlig de indre delene av fylket, er egna som leveområde for jaktfalk.

Figur. 2: Kart over kommunene i Trøndelag pr. 2018.

5. METODE

I Trøndelag er det erfaringsmessig mange aktører som undersøker hekkeplasser til jaktfalk. Fylkesmannen har i 2018 koordinert og bestilt undersøkelser av reirplasser for å få en samla oversikt over forekomst og hekkesuksess til jaktfalk i fylket.

Trøndelag har del i to TOV områder (program for terrestrisk naturovervåking) hvor søk etter hekkende jaktfalk koordineres av Norsk institutt for naturforskning (NINA) Framstad (2018). TOV områdene ligger i Børgefjell og på Dovrefjell. Her gjennomføres det årlige undersøkelser av hekkesuksess for jaktfalk. Resultat fra «TOV- områdene» er innlemmet i årlig statusrapport, men er også en del av den årlige rapporteringen av resultatene fra terrestrisk naturovervåking via NINA-rapporter.

Utenom TOV områdene, i tidligere Nord-Trøndelag, har NINA i flere år gjennomført undersøkelser av hekkesuksess hos jaktfalk. I 2018 fikk NINA innvilget tilskudd fra Fylkesmannen i Trøndelag for å gjennomføre undersøkelser i deler av tidligere Nord-Trøndelag. Deler av tilskuddet er brukt til å leie helikopter for å sjekke de lokalitetene som ligger lengst fra vei. Resultatene fra dette arbeidet er innlemmet i status for 2018.

Behov for ressurser fra Statens naturoppsyn (SNO) blir innmeldt fra Fylkesmannen via den ordinære bestillingsdialogen med SNO og Miljødirektoratet. SNO har feltpersonell over store deler av fylket og i den grad de har hatt kapasitet, har de bidratt i undersøkelser av hekkeplasser til jaktfalk i 2018. Resultatene fra SNO sine bidrag er innlemmet i status for 2018.

I tillegg har flere fjellstyrer, allmenning, representanter for Norsk Ornitologisk Forening, og ikke minst privatpersoner undersøkt hekkesuksess i enkelte jaktfalkterritorier/reir. I tillegg er det gjort målrettet søk etter jaktfalk i noen utvalgte områder hvor det er tidligere registrert hekkende jaktfalk og hvor det antas at det fortsatt kan være hekkende jaktfalk. Dette gjelder særlig i kommunene Hemne, Åfjord, Roan og Selbu (Bangjord 2018). Resultatene fra alle disse er innlemmet i status rapporten for 2018.

Innsats fra mange aktører er en styrke for å sikre god dekning, men har gitt litt utfordringer i å gjennomføre en felles metodikk, samt å ha god oversikt over alle kartleggerne. For å redusere utfordringen ble det utarbeidet et feltskjema som sikret felles kjerneinformasjon (vedlegg).

Tabell 2: Rovbase opererer med følgende metode for beskrivelse av reproduksjon:

Ikke kontrollert	Ingen besøk i hekkesesongen.
Ingen hekking	Hvis det ikke er påvist aktivitet etter flere besøk (helst et besøk vår, sommer og høst) kan man konkludere med ingen hekking.
Usikker hekking	Man har ikke vært i stand til å bekrefte vellykket hekking, hekkforsøk eller at territoriet er okkupert, men man oppfyller ikke kriteriene som skal til for å konkludere med "ingen hekking.
Hekkeforsøk ikke påvist	Observasjoner som tilsier at det kan være hekking, men kriteriene i "hekkforsøk påvist" ikke er oppfylt. Som for eksempel observasjon av to adulte i hekkeperioden, territoriell adferd, kurtise eller parring.
Hekkeforsøk påvist	Observert minst ett av følgende i hekkesesongen: -Ruging -Mating -Egg -Eggerester -Unger som ikke er flyvedyktige -Døde unger
Vellykket hekking	Observasjon av en eller flere flyvedyktige unger i tilknytning til reir/territoriet.

Fylkesmannen har i arbeidet forsøkt å følge disse definisjonene så godt som mulig.

6. MATERIALE

Det var registrert 58 ulike territorier for jaktfalk i Rovbase for Trøndelag til og med år 2017. Det var registrert 81 ulike reirplasser i disse territoriene. Det gir et snitt på 1,4 kjente reir pr. territorie som er etablert i Rovbase. Av 223 registreringer i Rovbase er det dokumentert hekking i 45 (se tabell 3).

Tabell 3: Informasjon registrert i Rovbase i Trøndelag til og med 2017:

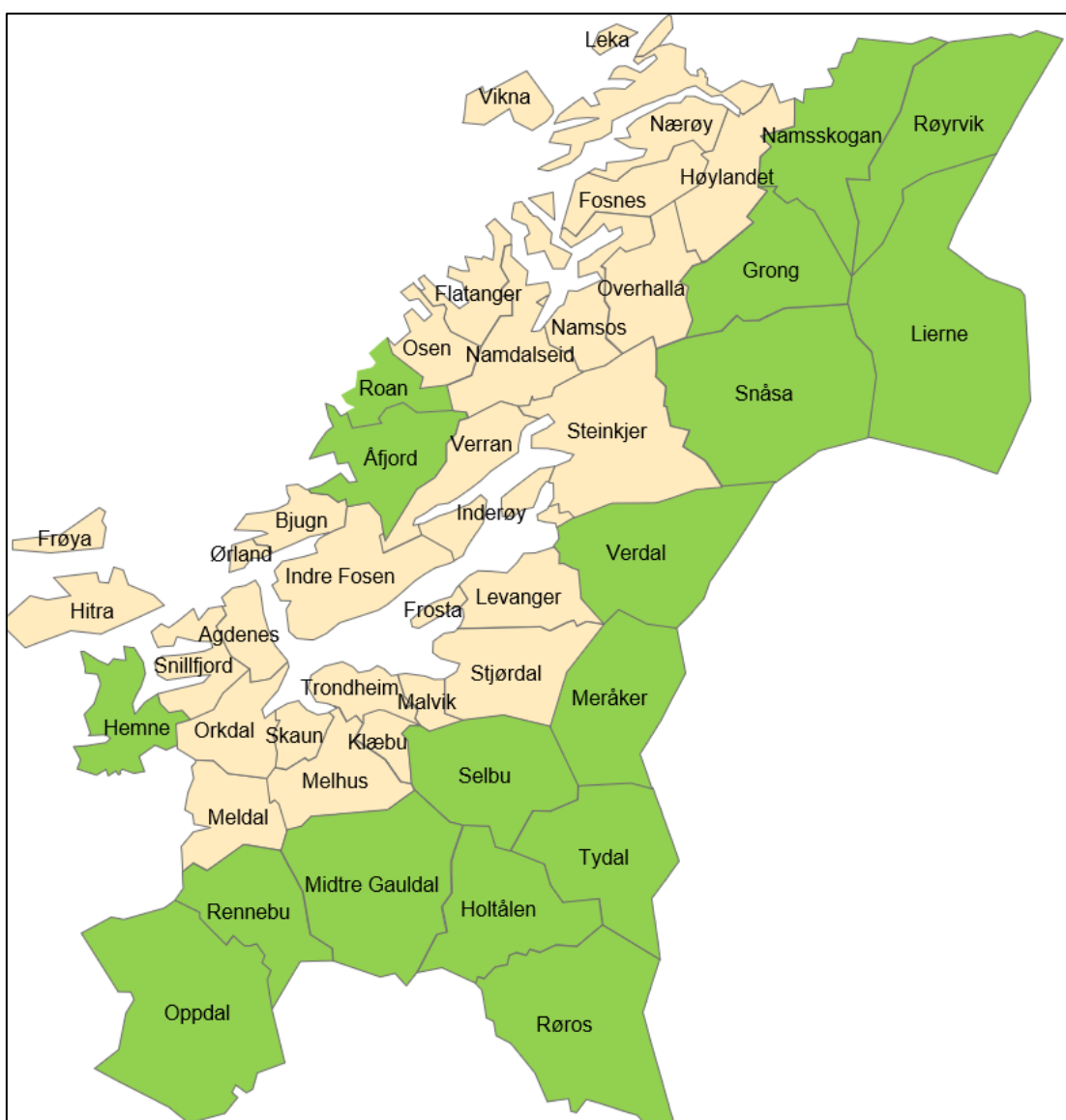
Rovbase i Trøndelag til og med 2017.	Antall
Antall registreringer av jaktfalk i Rovbase	223
Territorier	58
Reirplasser	81
Registreringer med «ingen hekking»	129
Registreringer med «hekkforsøk ikke påvist»	13
Registreringer med «usikker hekking»	36
Registreringer med «hekkforsøk påvist»	22
Registreringer med «vellykket hekking»	23
Registreringer med dokumentert hekking	45
Antall territorier hvor det er dokumentert hekking	29

I tillegg forelå det kunnskap om en del reirplasser fra kommunale viltkart og TOV undersøkelser i regi av NINA. Alt dette ble benyttet som kunnskapsgrunnlag ved undersøkelsen i 2018.

7. RESULTATER OG DISKUSJON

7.1 Dekning

Det ble gjennomført undersøkelser og søk etter hekkende jaktfalk i 17 kommuner. Hovedinnsatsen var lagt til de indre og høyereliggende områdene av fylket, jf. figur. Innsatsen var rettet mot lokaliteter der det forelå kunnskap om, eller mistanke om tidligere registrerte hekkinger av jaktfalk. Det er imidlertid store fjellområder i fylket som ikke ble undersøkt i 2018. Her har vi ikke kunnskap om, eller mistanke om, at det finnes hekkende jaktfalk.

Figur. 3: Kommuner i Trøndelag hvor det ble gjennomført undersøkelser etter hekkende jaktfalk i 2018 er markert med grønt.

7.2 Undersøkte territorier

Et etablert jaktfalkpar har et territorie. Jaktfalk har en dynamisk arealtilknytning med kontinuerlige forandringer i territorie grenser og skifte av reirplasser (Kålås & Gjershaug, 2004). I starten av 2018 var det registrert 58 ulike territorier med jaktfalk i Rovbase i Trøndelag. I hvilken grad de registrerte territoriene gjenspeiler den reelle situasjonen i Trøndelag har vi ikke helt oversikt over. Men vi har valgt å forholde oss til datagrunnlaget slik det er registrert i Rovbase.

Territoriene som var registrert i Rovbase, samt kunnskap om antatte territorier fra andre kunnskapskilder lå til grunn for undersøkelsene i 2018. Og i 2018 ble det gjennomført undersøkelser i 66 registrerte jaktfalkterritorier. Etter innsatsen i 2018 er antallet registrerte territorier med jaktfalk i Rovbase i Trøndelag økt fra 58 til 73. Framtidige undersøkelser vil styrke kunnskapen om det reelle antallet territorier med jaktfalk i fylket.

7.3 Søk etter nye hekkeplasser og territorier

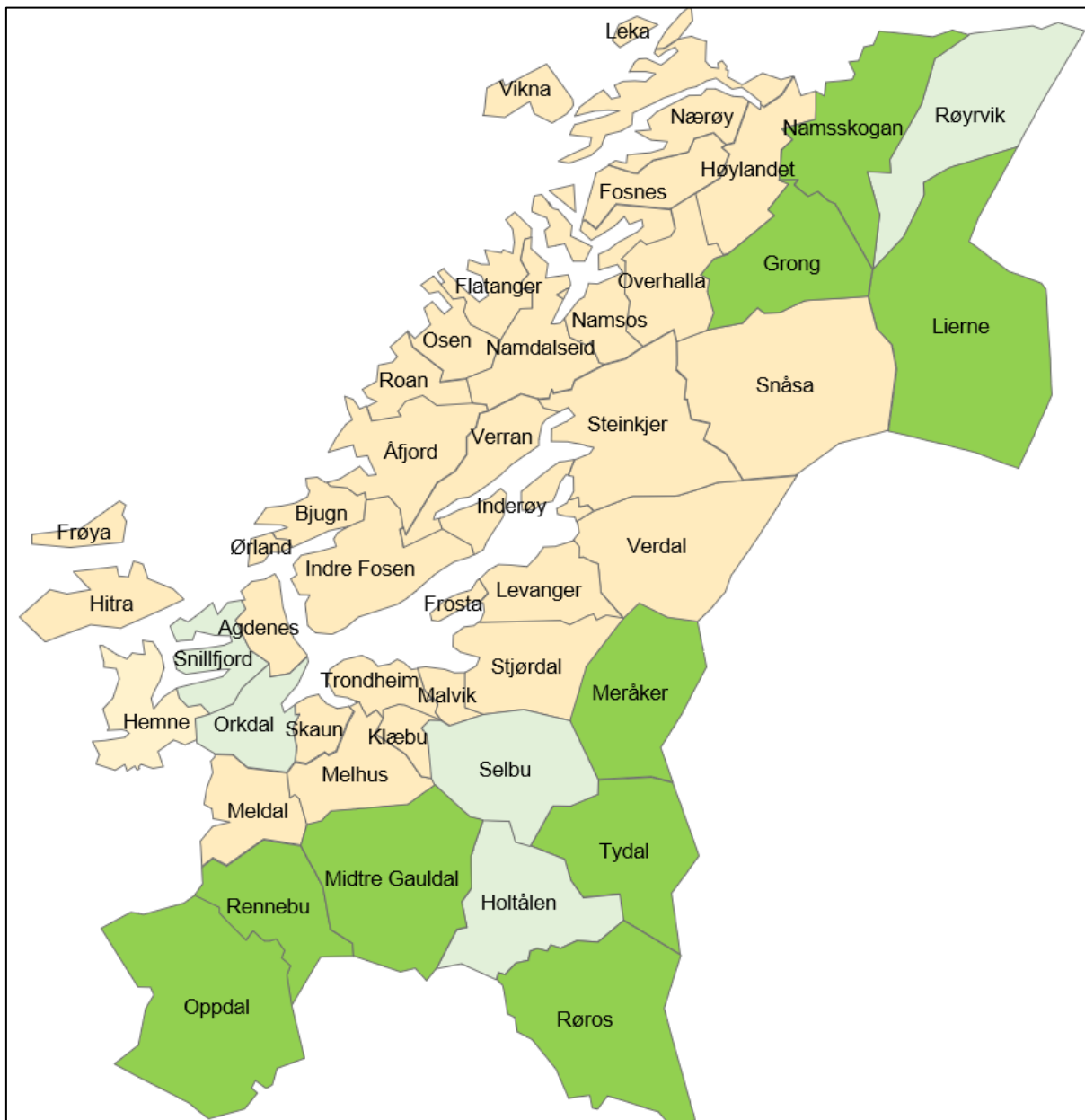
I flere kommuner finnes det eldre opplysninger om sannsynlig eller dokumentert hekking av jaktfalk, men hvor det ikke foreligger tilstrekkelig dokumentasjon til å etablere informasjonen i Rovbase. I 2018 ble det gjennomført søk i områder hvor det finnes eldre opplysninger om sannsynlig eller dokumentert hekking av jaktfalk i kommunene Hemne, Roan, Åfjord og Selbu (Bangjord 2018). Det ble ikke registrert eller påvist hekkende jaktfalk under disse søkene. Men eldre informasjon med opplysninger om hekkeplasser ble undersøkt. I Hemne ble tre områder undersøkt. Flere tidligere antatte reirplasser ble grundig utredet. Noen av de antatte reirplassene ble vurdert som lite egna, mens noen nærliggende bergvegger og skar utmerket seg som mer egnet. Samlet sett er kunnskapen om egna reirplasser for jaktfalk i disse kommunene bedret og danner grunnlag for målrettet/mer effektive undersøkelser i årene som kommer.

7.4 Vurdering av næringsgrunnlaget for reproduksjon i 2018

Gode næringsforhold med mye rype er viktig for jaktfalken for å kunne gjennomføre en god ungeproduksjon (Kålås & Gjershaug 2004, Haftorn 1971, Falkdalen m.fl. 2011). Rypebestanden i Trøndelag vinteren og våren 2018 ble vurdert å være relativt god. Jevnt over var det en økning i rypebestanden i hele Trøndelag. Imidlertid var det lokale forskjeller, og økningen av bestandene var størst i den sørøstlige delen av fylket (Hønsefuglportalen, Erlend B. Nilsen pers.med.).

7.5 Dokumenterte hekkinger

Av 66 undersøkte territorier ble det dokumentert 19 hekkinger av jaktfalk i Trøndelag i 2018 (påvist hekking i 29 % av de undersøkte territoriene). I tillegg ble det registrert tilstedeværelse av jaktfalk i ytterligere 14 territorier. Jaktfalken ble dokumentert hekkende i 9 kommuner i Trøndelag (Figur 4).

Figur. 4: Kommuner i Trøndelag hvor det ble dokumentert hekkende jaktfalk i 2018 er mørkegrønn. Kommuner hvor det ble registrert jaktfalk i hekketida uten at det er registrert hekking er lysegrønn.

Studier fra Nord-Sverige viser at det er stor årlig variasjon, fra 36-85 %, i andelen par som lykkes med hekkingen (Ekenstedt 2006). Det ble registrert jaktfalk i 50 % av de undersøkte territoriene i Trøndelag i 2018. Antallet dokumenterte hekkinger (19 stk., 29%) vurderes som litt lavt i forhold til undersøkte territorier (66). Brukbar bestand av ryer skulle tilsi brukbare forhold for produksjon. Årsaken til litt lave resultater kan ha flere forklaringer. Det kan være utilstrekkelig kjennskap til alternative reirplasser i territoriene, og eller at det reelle antallet territorier faktisk er færre enn det som er registrert i Rovbase. Haftorn (1971) nevner at jaktfalken ofte har flere reirplasser å velge mellom innenfor et territorie. Ved

utgangen av 2018 var det registrert 1,6 reirplasser i Rovbase per registrert territorium (før arbeidet i 2018 var snittet på 1,4). For hele 47 av 73 registrerte territorier i Rovbase er det kun registrert 1 reirplass. Dette er overraskende lavt, og kan være et signal på mangelfullt kunnskapsnivå. Det kan imidlertid ikke utelukkes at det reelt er færre territorier med jaktfalk i fylket enn det som er etablert i Rovbase, og at reirplasser som er lagt til antatt ulike territorier faktisk tilhører samme territorie. En slik feilkilde vil gi færre registrerte reirplasser pr. territorie enn reelt. Det kan heller ikke utelukkes at enkelte par avsto hekking av næringsmessige eller andre grunner. Og det kan være kombinasjoner av årsaker. Uansett vurderes det å være behov for ytterligere undersøkelser for å ha et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om forekomst av jaktfalk og viktige funksjonsområder for jaktfalk i Trøndelag.

Norsk institutt for bioøkonomi gir ut kommunevis arealoversikt over snaumark (AR50, fastmark med naturlig vegetasjonsdekke som ikke er skog). Det er totalt 11 297 km² snaumark i de undersøkte kommunene, noe som gir en tetthet på 1 dokumentert hekking per 595 km snaumark i 2018. Tettheten av jaktfalk i Kirunafjellene i Sverige i årene 1997-2005 var til sammenlikning 1 registrert par per 625 km² og i Parkblocket 1 per 511 km² (Ekenstedt 2006).

Tabell 4: AR50 Snaumark er fastmark med naturlig vegetasjonsdekke som ikke er skog (Norsk institutt for bioøkonomi)

Undersøkte kommuner	Antall dokumenterte hekkinger	Km ² snaumark AR50
Grong	1	380
Hemne	0	245
Holtålen	0	663
Lierne	4	1108
Meråker	1	581
Midtre Gauldal	3	672
Namsskogan	1	760
Oppdal	2	1616
Rennebu	1	327
Roan	0	217
Røros	2	755
Røyrvik / Raarvihke	0	803
Selbu	0	427
Snåsa / Snåase	0	1018
Tydal	4	694
Verdal	0	547
Åfjord	0	486
	19	11297

7.6 Registrert ungeproduksjon

Det ble under registreringene påvist unger i 15 reir og det ble registrert minimum 35 unger. I 4 av de dokumenterte hekkefunnene ble ikke unger registrert, og i et par av hekkefunnene er det usikkert om alle unger ble registrert.

Fig. 5: Ung jaktfalk etter vellykket hekking der den har forlatt reirlokaliteten © Terje Kolaas

7.7 Mislykkede hekkinger

To av de 19 dokumenterte hekkingene ble avbrutt relativt tidlig i hekkeperioden, under ruging (Bangjord 2018). Begge disse hekkingene var i Oppdal kommune. Årsaken til at disse ble avbrutt er ukjent.

7.8 Etablering av resultater i Rovbase

I 2018 ble det registrert 97 nye poster om jaktfalk i Rovbasen, hvorav 79 registreringer er fra 2018. Status i Rovbasen for Trøndelag pr. 31.12.2018:

Tabell 5: Jaktfalk registrert i Rovbase i Trøndelag pr. 31.12.2017 og pr. 31.12.2018

Antall registreringer i Rovbase med informasjon om jaktfalk i Trøndelag	Status i 2017	Etablert i 2018 (nye og eller gamle)	Status per 31.12.2018
Antall registreringer i Rovbasen	223	97	320
Territorier:	58	15	73
Antall territorier med dokumentert hekking	29	11 (nye)	40
Kjente reirplasser:	81	35 (nye)	116
Registreringer med «ingen hekking»	129	58	187
Registreringer med «hekkforsøk ikke påvist»	13	1	14
Registreringer med «usikker hekking»	36	3	39
Registreringer med «hekkforsøk påvist»	22	14	36
Registreringer med «vellykket hekking»	23	21	44
Registreringer med «dokumentert hekking»	45	36	81

Det er pr. 31.12.2018 informasjon om dokumentert hekking i 40 av de 73 territoriene som er registrert i Rovbasen. For å bedre dette bør det arbeides videre med innlegging av informasjon om tidligere dokumenterte hekkinger av jaktfalk.

7.9 Kjente utfordringer ved reirplasser

Det er etablert en snøskuterløype nært en reirplass i Lierne kommune. Dette vurderes som uheldig. Det antas at denne ferdselen kan virke forstyrrende på hekkende jaktfalk. Som et føre-var tiltak bør det sees på muligheten for å legge skuterløypa lenger unna denne reirplassen.

En av reirplassene i Tydal kommune er utsatt for forstyrrelser. Det er etablert fritidsboliger relativt nært reirplassen, og den økte ferdselen knyttet til fritidsboligene virker trolig forstyrrende på hekkende jaktfalk. Det bør være fokus på tilrettelegging av menneskelig ferdsel vekk fra denne reirplassen.

Fylkesmannen er kjent med at det drives med «reirfotografering» av jaktfalk i flere kommuner. Særlig i Midtre Gauldal og Røros kommuner. Her er det ved flere anledninger satt opp kamuflasjetelt ved reirplasser for å fotografere voksen fugl som kommer på reiret med mat til ungene. I Naturmangfoldloven § 15 står det at «Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås». Jaktfalken er sjelden i Trøndelag og det er få årlige hekkinger. Det vil være uheldig hvis ungeproduksjonen i et reir blir ødelagt forårsaket av fotografer. Vi er ikke kjent med at den registrerte aktiviteten har ført til uheldige konsekvenser for produksjonen av unger. Fylkesmannen vil likevel, ut fra en føre-var holdning, anbefale at fotografer ikke setter opp kamuflasjetelt eller tilsvarende for å fotografere jaktfalk ved reir.

7.10 Konklusjon og måloppnåelse

Tabell 6: målsetninger, måloppnåelse og vurdering

Skissert mål	Måloppnåelse og vurdering
Å registrere alle hekkinger av jaktfalk i Trøndelag i 2018.	Det er registrert 19 dokumenterte hekkinger. 17 er antatt eller dokumentert å være vellykket. De fleste av hekkingene i 2018 antas å være registrert, men det kan ikke ses bort fra at noen hekkinger er gjennomført uten at vi har kunnskap om det. Måloppnåelsen vurderes som god.
Oppdatere Rovbase med registreringer fra 2018.	Rovbasen er oppdatert med 79 nye registreringer fra 2018. (En del flere reir er undersøkt over 100, flere reir tett ved siden av hverandre). Måloppnåelsen vurderes som god.
Oppdatere Rovbase med registreringer fra tidligere år (2017 og eldre).	Rovbasen er oppdatert med 19 registreringer fra tidligere år. Måloppnåelsen vurderes som noe lav.
Øke fokuset og samarbeid (til både feltfolk, forskere og fylkesmann m.fl.) på å registrere tilstedeværelse av jaktfalk og hekkeplasser til jaktfalk. Gjennom dette hente inn og systematisere registreringer. Fylkesmannen koordinerer innsatsen.	Mange aktører (fjellopsyn, privatpersoner, forskningsinstitusjon, Statens naturoppsyn, interesseorganisasjoner m. fl.) har deltatt i arbeidet. Måloppnåelsen vurderes som god, men arbeidet ville trolig kunne dra fordel av ytterligere informasjon og samarbeid i enkelte områder.

8. FREMTIDIG ARBEID

Kunnskapsgrunnlaget om hekkeplasser for jaktfalk i Trøndelag er bra i mange områder, men noe mangelfullt i andre områder. For å ivareta viktige funksjonsområder til denne arten i en tid med økende press på utnyttelse av fjellområdene, bør det arbeides videre med kunnskapsgrunnlaget. Oppbygging og opprettholdelse av god kunnskap om reirplasser i fylket bør være en del av en kontinuerlig prosess.

Tabell 7: Følgende arbeid anbefales videreført i 2019:

Fylkesmannen fortsetter i 2019 med en koordinerende rolle i arbeidet med å registrere hekkeplasser for jaktfalk i fylket.
Bygge videre på kontaktnett og samarbeid med privatpersoner, institusjoner og organisasjoner.
Fylkesmannen søker Miljødirektoratet om midler til arbeid med jaktfalk i 2019. Omfanget av arbeidet i 2019 er avhengig av tilgjengelige midler.
Aktivt samle inn eldre opplysninger om hekkende jaktfalk og etablere denne informasjonen i Rovbase.
Registrering av jaktfalk innlemmes i bestillingsdialogen med Statens naturoppsyn.
Gjennomgå materialet i Rovbasen for å vurdere kunnskapsgrunnlaget på de registrerte territoriene.
Følge opp reirplassene hvor det er registrert forvaltningsmessige utfordringer.

9. KILDER

- Bangjord, G.** 2018. Jaktfalk Trøndelag. Rapport 18 sider.
- Burnham, K. K., Burnham, W. A. & Newton, I.** 2011. Gyrfalcon *Falco rusticolus* post-glacial colonization and extreme long-term use of nest sites in Greenland. Reproduced in Watson, R.T., Cade, T.J., Fuller, M., Hunt, G. & Potapov, E. (Eds.). Gyrfalcons and Ptarmigan in a changing World. The Peregrine Fund, Boise, Idaho, USA. <http://dx.doi.org/10.4080/gpcw.2011.0123>
- Ekenstedt, J.** 2006. Inventering av jaktfalk i Norrbottens län 1996-2005. Länsstyrelsen i Norrbottens län. Rapportserie nr 5/2006.
- Falkdalen, U., M. Hörnell-Willebrand, T. Nygård, T. Bergström, G. Lind, A. Nordin, and B. Warensjö.** 2011. Relations between Willow Ptarmigan (*Lagopus lagopus*) density and Gyrfalcon (*Falco rusticolus*) breeding performance in Sweden. Extended abstract in R. T. Watson, T. J. Cade, M. Fuller, G. Hunt, and E. Potapov (Eds.). Gyrfalcons and Ptarmigan in a Changing World. The Peregrine Fund, Boise, Idaho, USA. <http://dx.doi.org/10.4080/gpcw.2011.0217>
- Framstad, E.** (red.). 2017. Terrestrisk naturovervåking i 2016: Mark-vegetasjon, epifytter, smågnagere og fugl. Sammenfatning av resultater. NINA Rapport 1376. 122 s.
- Hagen, Y.** 1952. Rovfuglene og viltpleien.
- Johansen, K & Østlyngen, A.** 2011. Ecology of the Gyrfalcon in Finnmark base don data from two 11-year periods 150 years apart. In R.T. Watson, T.J. Cade, M. Fuller, G. Hunt, and E. Potapov (Eds.). Gyrfalcons and Ptarmigan in a Changing World. The Peregrine Found, Boise, Idaho, USA.
- Kålås, J.A. & Gjershaug, J.O.** 2004. Rovfugl. I: Framstad (ed). Natur i endring. Terrestrisk naturovervåking i 2003: Markvegetasjon, epifytter, smågnagere og fugl i TOV-områdene 2003. NINA Oppdragsmelding 839: 67-70.
- Langvatn, R & Moksnes, A.** 1979. On the breeding ecology og the Gyrfalcon *Falco rusticolus* in central Norway 1968-1974. Fauna Norv. Ser C, Cinclus 2. 27-39.
- Miljødirektoratet.** 2016. Retningslinjer for håndtering av sensitive artsdata. Veileder M-606. 10 sider.
- Nygård, T & Østerås, T. R.** 2015. Jaktfalkundersøkelser i Nord-Trøndelag 2012-2015. Notat 2 s.
- Shimmings, P. & Øien, I. J.** 2015. Bestandsestimer for norske hekkefugler. NOF-rapport 2015-2. 268 s.
- Steen, O. F.** 1999. Jaktfalk i Norge - Fylkesvis oversikt over hekkeplasser og anslag på hekkende par. Vandrefalken, 4, 48-51.

10. VEDLEGG

10.1 Feltskjema som ble brukt i 2018

R e i r e t s p l a s s e r i n g	Dato i felt:	
	Navn på lokalitet:	
	Reirets plassering - GPS kartreferanse	
	Sonebelte:	
	Øst:	Nord:
	Merknad til reirets plassering, nytt reir, rovbasenr, ødelagt etc:	
P r o d u k s j o n	Registrert antall voksenfugl:	
	Varsler voksen fugl?	
	Registrert antall unger:	
	Er alle unger registrert?	
	Størrelsen på ungene?	
	Merknad til registrering av produksjon, er det aktivitet på lokaliteten etc:	
Hekker det ravn der?		
Tips til forvaltning av lokaliteten:		
Er det samlet mytefjær:		
Ansvarlig for registrering i felt:		

FYLKESMANNEN I TRØNDELAG

Statens hus, Strandveien 38, Pb 2600, 7734 Steinkjer | fmtlpost@fylkesmannen.no | www.fylkesmannen.no/trondelag

